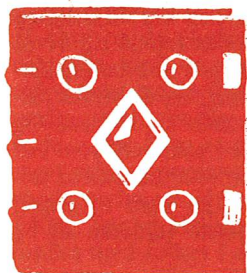

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

3/1986

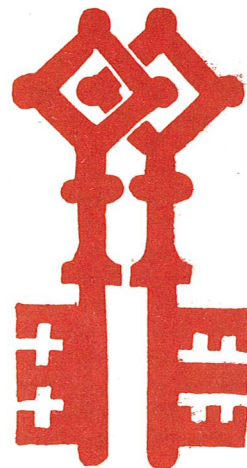
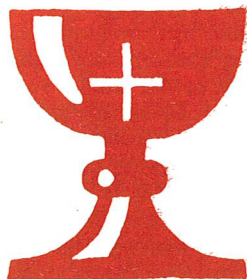

OM AT FATTE ET NYT SIND *Omvendelse*

DET er noget væsentligt i kristnes liv, som bekendt. Men det bekendte kan det være nyttigt at overveje en gang imellem, ord kan blive slidt og miste deres tydelighed. Her følger nogle bemærkninger til klaring.

Engang satte jeg mig for at vandre til alle sekterne i Rønne og deltage i deres gudstjenester for at fatte, hvad det drejede sig om for hver af menighederne, der blidt sagt ikke havde noget med hverandre at bestille. Det slog mig, at forkyndelsen lød så ensartet. Man fik ikke i prædikenen noget at vide om, hvad det egentlig var, der adskilte den enkelte menighed så skarpt fra alle andre; den viste ikke hen til sakramenter og var fra først til sidst en opfordring til omvendelse — snart i kommandotone, snart inderligt og sødt overtalende. Jesus står for døren og banker, venter at du skal lukke op — nu! Grib chancen, før det er for sent! Og de blev ved at trænge på. En meget pågående appel til omvendelse, overgivelse her og nu. De pågældende samfund — og kredse i Folkekirken — skal ikke høre for, at de prædiker omvendelse, de har bibelen for sig i det stykke, men nok for måden, de gerne fører sig frem på. Man arrangerer et møde mellem Gud og tilhørerne, idet man uden videre går ud fra, at Gud er med, og ved at true og lokke vil man tvinge en afgørelse frem. Men det er både vist og sandt, at vi ikke ved psykologisk strategi kan skabe situationen, hvor Guds og menneskers veje krydses, så gudsbilledet kaldes frem, så gnisten, der ulmer hos os endnu, blusser op. Det er jo Gud selv, der må værdiges at give sig til kende. »Timen» er Guds.

Vi kan nævne det ene forhold efter det andet til belysning af det velkendte, at der må ske en ændring, det kan ikke blive ved på den måde! Når der opstår uro og er ved at blive ballade, opfordres man til at sætte sig ned og tale tingene igennem og nå frem til en ny beslutning. Eller vi er ude i terrænet og er kommet på vildspor, vi standser, orienterer os og beslutter at vende om — vi går tilbage for at finde den rette vej. Her gælder det menneskers egne forhold, som vi mener selv at være herre over, men når der i bibelen opfordres til at fatte et nyt sind (omvendelse), er det et helt an-

det forhold, der ikke består mellem mennesker alene, for nu er Gud med. Gud har givet sig til kende, er nærværende. Vort herredømme, vor bedømmelse og beslutning om at gøre, hvad vi skønner at være det nødvendige, sættes ud af kraft. Det går op for os, bliver indlysende, hvad vi hidtil har ladet ude af betragtning, fordi vi selvfølgelig opfatter tilværelsen som vor egen: Gud er!

Gud, skaberen af galakser og atomer og blandt træer og dyr det underfulde menneske, er her. Gud er nærværende, som kender mennesker i deres personligheds dyb. Han kender vore tanker, før de bliver ord. Vore dage er bestemt af ham, før en eneste af dem er kommet. Og Gud, den levende, personlige Gud taler. Vi er skabt i Guds billede, hører ham til, er kommet bort fra ham og skal vende tilbage til ham. Derfor taler Gud til os. Det har han gjort på mange måder og under mange skikkelser i gamle dage, men nu ved dagenes ende har han talt til os ved sin Søn. For at vi igen skal blive Guds, vor Faders kære børn. Og fordi vi er skabt i Guds billede, kan vi også høre Guds tale og svare.

Det personlige møde mellem Gud og mennesker er den så ofte efterlyste mening med tilværelsen. Guds nidkære omsorg for os og offer af sig selv for os er hovedtemaet i hele bibelen. Læsningen er spændende, for det er os selv, vi læser om. Hvordan bliver Gud modtaget, hvad svarer vi? Forudsætningen for mødet mellem Gud og mennesker er Guds nådige nærværelse, men dersom vi ikke vil have med ham at gøre, så bliver der alligevel ikke noget møde. For Gud tvinger os ikke, vi må af egen fri vilje sige ja. Ånd, sandhed, kærlighed udelukker tvang. Gud bejler til os.

Der kunne lyde et kald til opbrud, til at forlade det kendte og hjemlige og ufortøvet give sig på vej mod det fremmede, ukendte, et helt nyt liv, som skulle blive velsignet, lovede Gud. Abraham troede og drog af sted. Vi husker vel også Jonas, profet blev han senere regnet for. Da Gud ville have ham til Ninive,

blev han bange og stak til søs, bare se at komme væk! Hellere end gerne rejse til verdens ende, ja lige lukket ned i dødsriget for at slippe fra Gud. Men hvor langmodig var Gud og god, han lod sin befaling stå ved magt, til Jonas føjede sig. Hvor mærkeligt, da Guds egen Søn bød fiskerne ved søen: Følg mig, og de straks forlod alle ting og sluttede sig til ham. Og da han standsede ved tolderen, som sad ved borden og opfordrede ham til at følge sig. Det skulle ikke siges to gange, uden betænkning rejste tolderen sig og fulgte med.

O salige Jomfru Maria, du var den første, som tog mod Guds Søn, uden dit ja til at blive Guds Moder, undfange og føde ham, havde vi aldrig kunnet møde ham. O salige Jomfru Maria, du har erfaret at alt, hvad blev sagt om din nyfødte, er sandhed, og du har altid lagt os på sinde at tro og lyde ham. — Hellige Guds Moder, bed for os syndere!

Af og til kan man høre mennesker, der er både døbt og konfirmerede, sukke så dybt over, at de savner tro. De ved ikke, hvad de skal gøre. De længes sådan efter deres gennembrud, at få vished, rigtig at kunne tro. Men der er så meget i vejen. (Gad vidst, om det er alvor!). De kunne ønske sig en aldeles overbevisende guddommelig tilkendegivelse en gang for alle, ikke just som Peters store fiskefangst eller Paulus' oplevelse på vej til Damaskus, men dog noget lignende stærkt.

Men vi må ikke se bort fra, at de to af Herren var udvalgte til at blive hans apostle, hans ambassadører i den vide verden, og at deres liv derfor måtte komme til at forløbe helt anderledes end vort. Deres kaldelse var iøvrigt ikke kun et punkt, en isoleret begivenhed i deres liv, der var både et før og et efter, en forberedelse og en efterfølgelse. En dem ubevidst forberedelse, Peter hørte jo til dem i Israel, der ventede Messias, Paulus ligeså. Hvilken rystelse og uforklarlig glæde da at møde ham selv, personligt. Derefter levede de med Herren, tjente ham, men af og til blev Peter

smerteligt mindet om, hvad Herren havde kaldet ham til, og for Paulus førte det store lidelser med sig at være lydige mod det himmelske syn.

Mon ikke de overbevisende oplevelser af Gud og de pludselige omvendelser i det hele taget er sjældne? I hvert fald må vi ikke spille tiden med at vente på særlig guddommelig omsorg i så henseende — det er jo et symptom på selvoptaget religiøst sværmeri. Vi skal derimod vende os fra os selv og søge hen til Gud, Fader, Søn og Helligånd, der værdiges at mødes med folket i den hellige messe — hvor den nu fejres. Der sker offertjeneste, tilbedelse. Dertil skal vi blive ved at komme. For derved forvandles vi gen-

nem en fornyelse af sindet.

At lade sig præge og forvandle i sin personligheds dyb af Herren, at komme til at ligne ham, at få hans sindelag, er ikke hurtigt overstået, men er en livslang vækst, begyndt i den hellige dåb, hvorefter Kristus lever i os, og vi lever i ham. Vi vil gang på gang blive overbevist om, at vi har syndet, og at der kun er et at gøre: vende tilbage fra adspredthed, fra uorden, fra kaos til Kristus, vort midtpunkt. Men hvordan? Er vi således stedt, har kirken et såre egnet sakramente, vi skal gøre brug af: Bodens sakramente.

Edmund Jensen

BERETNING — GENERALKAPITEL 1986

»VÆR derfor besindige og ædru, så I kan bede. Fremfor alt hav inderlig kærlighed til hverandre; thi »kærlighed skjuler en mangfoldighed af synder«. Vær gæstfri imod hverandre uden knurren. Som gode husholdere over Guds mangfoldige nåde skal I tjene hverandre, hver med den nådegave, han har fået. Taler nogen, skal han tale som Guds ord; har nogen en tjeneste, skal han tjene alt efter den styrke, Gud skænker, for at Gud i alt må blive herliggjort ved Jesus Kristus. Ham tilhører herligheden og magten i evighedernes evigheder! Amen».

Eftersom vi er meget nær på den 3. time på dagen, bør det være hævet over al tvivl, at vi foreløbig er ganske ædru. Vi har også allerede været forsamlede i bøn, så nu er det så bare spørgsmålet, om vi er og vil være besindige, når vi sammen skal vurdere året, der er gået. Det er godt med opfordringen til frem for alt at have inderlig kærlighed til hverandre, for der er mange synder at skjule i form af svaghed, initiativløshed, manglende fremmøde ved mange lejligheder. Sløvhed og kødelighed i vores

eget trosliv o.s.v. som dårlige husholdere over en del nådegaver.

Men nu skal der tales, og når nogen taler, »han tale som Guds ord«. At tale som Guds ord det er at tale profetisk og apostolisk. Ja det er at prædike Kristus, som selv er Guds ord. En årsberetning er ikke en prædiken i sig selv, men en årsberetning for et foretagende, der kalder sig »Fællesskabet Kirkelig Fornyelse« skulle gerne være en årsberetning om et foretagende, der i sig selv er en prædiken og som derfor skal være »som Guds ord« altså apostolisk og profetisk. I vores skriftlige tradition for det profetiske ord, G.T., står der fortalt, at »Herrens ord var sparsomt i de dage«. Hvis vores foretagende er det eneste udtryk for Guds ord til vor tid, så er Herrens ord meget sparsomt, men sådan er det ikke, og det har vi heller aldrig påstået. Det er netop fordi vi tror noget andet, at vi føler os kaldede til at arbejde for Kirkelig Fornyelse.

Vi tror, at Guds ord altid har lydt lige siden skabelsens morgen, at det altid er blevet hørt af nogle og altid blevet forkastet af andre, og meget ofte begge de-

le af de samme personer til forskellige tider. Vi tror, at verdens og vores egen frelse står og falder med, at dette ord lyder og modtages i tro. Vi tror, at hvis det sker i højere grad, end tilfældet er, så vil det uvægerlig betyde fornyelse både for os selv som enkeltpersoner, for vore sognemenigheder, for kirken i vort folk og ud over jorden, og for folk og nationer i hele verden.

Når vi ikke tror det længere, så er vi for længst holdt op med at bruge tid og kræfter på Kirkelig Fornyelse. Så længe, vi tror det, kan vi ikke lade være med at bruge tid og kræfter på det.

Dette profetiske og apostolske ord er samlet og fuldstændig indeholdt i Jesus Kristus, som er Guds Ord. Gudsfolket samlet til gudstjeneste er det tydeligste tegn på, at Guds Ord i Jesus Kristus både lyder og høres og modtages, og at dette Ord tager imod vores bøn og lovsang og bærer den frem for Faderen, fordi vi ved dette ord netop har vor eneste adgang til Faderen.

Der er også andre i vores kirke, der arbejder for kirkelig fornyelse og som ikke vil afvise vores måde at sige det her på. De er ofte mange flere og de arbejder ofte bedre og synes at få flere, om ikke mange, i tale. Vi vil gerne være i samarbejde med dem, og gennem vores medlemskreds har vi også personalunion med dem. Det gælder både »Kirkelig Samling», »Kristi Legems Broderskab», »Kirkeligt Forbund» og den karismatiske bevægelse. På sogneplan gælder det også Indre Mission og på venskabsplan gælder det vist faktisk alle andre kredse i folkekirken. Af alle disse nævnte bevægelser indtager IM naturligvis den særstilling at være langt den største og derfor også den, der har mest almen og offentlig interesse. Derfor optager IM's nuværende situation os meget – også herop imod bevægelsens årsmøde. Vi kan næsten ikke gøre noget bedre end at hilse IM og dens bestyrelse frem til årsmødet med de apostelord, vi selv har ladet os hilse med ved denne lejlighed. Ordene om at være »gæstfri uden knurren»

vil vi nok vove særligt at rette til de præster og menigheder der har fået henvendelse om at stille deres kirke til rådighed for IM i forbindelse med årsmødet. Hvad IM's bestyrelse eventuelt efter en ny sammensætning end måtte ende med at beslutte med hensyn til IM's officielle holdning til kvindelige præster, så er det alligevel fantastisk, at bestyrelsen indtil ændringen eventuelt finder sted, ikke kan få lov til at tilrettelægge samme årsmøde i overensstemmelse med det gældende, men at man forsøger at tvinge bestyrelsen til at fravige, og kalder en fastholden af et ellers kirkeligt bibelsk standpunkt for fordømmelse af anderledes troende. Mon ikke Kristeligt Dagblads redaktion kunne bruge 5 minutter på et redaktionsmøde til at genlæse sin leder den 1. maj i lyset af normer for god journalistik både presseetisk og sprogligt og respekt for frie bevægelsers ret til at fastholde, hvad man foreløbig er overbevist om som værende i overensstemmelse med Guds ord i skrift og tradition. Skulle det være sværere for Kristeligt Dagblad at vise samme respekt og tolerance overfor IM, som bladet, efter min mening med rette, viser over for Romerkirken, hvor forholdet i spørgsmålet om kvindelige præster med rimelighed kan sammenlignes med IM? »Taler nogen, han tale som Guds ord». Det siger IM, at de vil. Det tror vi på. Vil IM også tro det om dem, der er overbeviste om, at Guds ord er mere end Den hellige Skrift?

Netop fordi det er sådan, er det så vigtigt med det ord og de ord, der lyder ved vores gudstjenester. »Kirkelig fornyelse» betyder altid »gudstjenstlig fornyelse», og derfor næsten også altid liturgisk fornyelse. Men liturgisk fornyelse er ikke det samme som liturgisk forandring. Ikke alt nyt er godt. I Danmark har vi i den sidste generation kunnet støde på mange liturgiske forandringer, mere eller mindre officielle. Tilsammen vidner det naturligvis om gudstjenestens uomgængelighed for kirkens fremtræden i verden. Enkeltvis vidner det både om

forfald og fornyelse. Væsentligst i denne sammenhæng at tage stilling til, er naturligvis betænkning nr. 1057, som er kirkeministeriets liturgiske kommissions forslag til Alterbog, som er tilgået de danske præster og menigheder her i foråret. Det er kommissionens og biskoppernes fortjeneste, at man har udsendt sagen med et klart ønske om, at man enten bruger forslaget i sin helhed, eller lader det ligge. Det gør en stillingtagen meget, meget let, for i så fald er forslaget ubrugeligt. Det er det af følgende grunde. Forslaget er en grov desavuering af alt, hvad der er sket på det liturgiske område officielt og uofficielt i indland og udland siden 1912. Det gjorde naturligvis ikke så meget, hvis der var tale om noget bedre. Men det kan kun de eller den mene, som er ansvarlig. Den bagved liggende »inspiration» må have været den: Det gælder om at lave noget helt specielt dansk ud fra en helt speciel grundtvigsk-tidehversk teologi. Jeg har forstået, at det teologiske udgangspunkt er den stærke del af kommissionen i en

forståelse af gudstjenestens væsen har været lignelsen om »Farisæeren og tollere» og den evangeliske overlevering om »Jesu bordfællesskab med tollere og syndere». Hvis det er tilfældet, er det et urimeligt snævert og falsk grundlag. For lignelsen om farisæeren og tolleren forudsætter dog et tempel. Og de meget gode historier om Jesu bordfællesskab med tollere og syndere er glædelige vidnesbyrd om Vor Herre, men den hellige nadver er ikke indstiftet ved disse lejligheder. Når Jesu legeme og blod er til stede i Den hellige Nadver, så er det ikke det legeme, som har siddet til bords ved de mange gode lejligheder og ikke det blod, der randt i dette legemes årer, så Jesus kunne være til stede i sin vitalitet. Jesu legeme og blod i Den hellige Nadver er hans *ofrede* legeme og hans udgydte blod. En nadverliturgi, der ikke tager sit udgangspunkt her, og det vil sige i Herrens egen indstiftelse skærtorsdag med denne indstiftelses rod i den gamle pagts offertjeneste er hjemmeløst og kættersk.

Fortsat fra side 39:

skulle vi kunne favne; det hører med til den rette katolicitet at virke i sådanne tjenester. Hvor som helst mennesker søger Guds hus og bringer ham lovsang, skal vi glæde os over det; helt det samme gælder, når der bedes til Gud, og når der læses i Bibelen – *det* er højkirkeligt, hvem der så end over disse ting. Der er intet mere højkirkeligt end at elske Gud, selv om det er en baptist, der gør det! Forstået på den måde er der meget mere højkirkelighed i vores kirke end det, der præsteres af »Kirkelig Fornyelse» eller lignende foreninger, og det skal *varme* vore hjerter.

Her er dog ikke tale om udflydende tros-liberalisme eller billig økumenisme, der er ikke tale om at »nøjes med» en beskåret og tilpasset tro. Men det er netop, når man står på den *hele* tros grund, at man også kan være *ægte* folkekirkelig!

Den moderne såkaldte »folkekirkelighed» er derimod snæver; fra den side vil vi ofte opleve slet ikke at blive talt med. Vi derimod kan godt tælle andre med og glæde os over, at der dog ofte er væsentlige dele af troen i behold.

Det er udtryk for den ægte katolicitet, når vi ud fra den *hele* tros grund ved Helligåndens nådige bistand forsøger at »tåle alt, tro alt, håbe alt, udholde alt» (1.Kor. 13,7), for vort folk og for de mennesker, vi bor iblandt. Alle disse momenter kan være med til at gøre vores højkirkelighed *varm* og glad – selv i disse strenge tider.

Poul Ulsdal

(Oprindelig på svensk i Kyrkligt MAGASIN nr. 5/6 1985)

Der er derfor ikke andet for os at gøre, end at fortsætte med at være lydige mod vor Herre imod Alterbogen og fejre hans nadver aldeles efter hans egen indstiftelse med de uofficielle liturgiske konsekvenser det må have, men i glad forvisning om, at vi er i overensstemmelse med gudsfolket til alle tider her i landet og ud over jorden og så se, hvornår man fra mere officielt hold vil nedlade sig til at gøre brug af vores erfaringer og rimelige indsigt på det felt. Sidste år tillod vi os at fremsende et forslag til udarbejdet dåbsritual. En af folkekirkens biskopper og den romersk-katolske biskop fandt det ulejligheden værd at kvittere venligt for fremsendelse. De øvrige biskopper og den liturgiske kommission har muligvis ikke fået det. De har i alle fald ikke svaret.

Det er den samme problematik, vi genfinder omkring det såkaldte Limadokument. Dokumentet, der er udarbejdet af Kirkernes Verdensråds særlige kommission for Tro og Kirkeordning er blevet sendt til alle medlemskirker med an-

modning om en tilkendegivelse af, hvorvidt de enkelte kirker kunne genfinde deres opfattelse af kristen tro i dokumentet. De danske biskopper har ladet et fælles udvalg for de to teologiske fakulteter udarbejde et responsum, som man uden yderligere kommentarer har sendt til Geneve som udtryk for den danske kirkes bemærkninger til sagen. Dette responsum er i sig selv ikke så dårligt. En enkelt af teologerne, den grundtvigsk-tidehvervske, har fundet det nødvendigt at ledsage sin underskrift med en erklæring om, at alle positive udtryk i teologernes svar for hans vedkommende skal tolkes minimalt. Ved biskoppernes fremsendelse er to af dem, de grundtvigsk-tidehvervske, fremkommet med en mindretalsudtalelse, hvori de frygter, at vor evangelisk lutherske identitet forflygtiges ved fremsendelsen af teologernes responsum. Det synes som om vor kirkes identitet for den grundtvigsk-tidehvervske retning kun kan bevares ved at der altid tages forbehold overfor, hvad der ikke kommer di-

rette fra dem selv af frygt for at der skulle være noget at anfægtes over for vor kirkes vedkommende. En kirke, der ikke har andet at kæmpe for end sin egen identitet, har ingen identitet, men kan naturligvis godt fortsætte sin dødsrallen et stykke tid. Vi har fra vor side overdraget det københavnske præstekonvent at udarbejde et responsum af Limadokumentet som er sendt til Geneve. I dette svar har vi følt os foranlediget til at gøre rede for vores bekym-

ring overfor denne typiske og kirkepolitiske magtfulde danske sekterisme. Fra Geneve har man kvitteret med tak og interesse for vort svar, som også vil blive sendt til vore biskopper til orientering.

Ved en præsteudnævnelse i et københavnsk sogn er biskop og kirkeminister blevet lidt upopulære, fordi de har benyttet sig af deres ret til at udnævne mindretallets kandidat. Det er godt, at sådan noget kan lade sig gøre for den åndelige friheds skyld, og at en biskop er

Vesperprocession 9. maj 1986

Generalkapitel 10. maj 1986

villig til at vove pelsen for mindretallet. Vi glæder os til, at en sådan indstilling også skal kunne komme andre mindretal i stiftet til gode, når et menighedsrådsflertal ikke ønsker at dele friheden med andre.

Eftersom den danske kirkes største fare er nationalkirkelig sektarisme, er det vigtigt og nødvendigt for os at uddybe kontakten til udlandet, først og fremmest til vore nordiske kirker og vore søsterbevægelser der. En del af os har været i Sverige i det forløbne år, nogle flere gange. Vi må hele tiden konstatere, hvor mange flere de er derovre og hvor meget bedre de arbejder. Vi tænker også tilbage på sidste års landskonvent, hvor vi havde Biskop Bertil hos os. Selve det, at den svenske kirkelige fornyelse endnu er repræsenteret i bispekollegiet betyder meget, men jordisk set løber sandet i glasset også der, og på mange måder er situationen alvorligere der med hensyn til direkte politisk styring af kirken. Gid vi snart kunne danne »De nordiske Kirkers frie synode« som kunne befri os for den stærke tendens der er til at de enkelte landes kirker giver sig selv konfessionel status.

Hvad der ellers er at sige i snævrere foreningssammenhæng vil fremgå af dagsordenens efterfølgende delberetning.

DAGLIGLIVET I ET GRÆSK KLOSTER

NAAR man kommer fra en landskabelig og bygningsmæssig Atmosfære som Viborgs, vil man kun de færreste Steder finde sig rigtig tilpas. Stedet her kan dog holde nostalgisk Sorgmod i Skak; her er Bakker som ved Dollerup (men her har de Klipper indeni), vidunderlig Udsigt over Sundet over til Eboia — vi er i det nordvestlige Hjørne af Attika (altsaa nær den modsatte Kyst end Athen). I det fjerne ser vi Bjerger paa nævnte, langstrakte Ø, og ind mod Landet hæver Bjergene i Attikas

ger. Som det også fremgår af dagsordenen søger jeg ikke genvalg som formand. Jeg har altid betragtet mit formandsskab som en overgang. Mine evner på det organisatoriske område er for ringe. Jeg har også før mit formandsskab haft glæde af ved flere lejligheder at repræsentere vore synspunkter i offentligheden. Hvis jeg ikke har skadet vor bevægelse ved det, vil jeg gerne fortsætte med det i det omfang, lejlighed byder sig. Selv forstår jeg ikke, at vi medlemsmæssigt står så svagt, når jeg tager i betragtning, hvad der ellers viser sig af forståelse for vore holdninger blandt almindelige mennesker.

Hvad siger apostelen i vort indledningsord? »Har nogen en tjeneste, skal han tjene alt efter den styrke, Gud skænker«. Hvis den styrke, vi fremtræder med, er, hvad Gud vil skænke os, må vi jo nøjes med det. Men en tjeneste, det har vi, og når folk møder os enkeltvis eller som bevægelse, så må de gerne overse os og forbigå os som det vi er i os selv, hvis der bare ved mødet med os må ske det, som apostelen slutter med: »At Gud må herliggøres i alt ved Jesus Kristus vor Herre. Thi ham tilhører herligheden og magten i evighedernes evigheder. Amen!«

Poul Exner

Midte sig. Disse er klædt med Pinjer (en Slags Fyrretræer), og nedenfor ser vi ud over Vinmarker og Olivenlunde.

Men det, der i Viborg var en stor og gribende Historie, som man kunde forske, drømme om og ville genoprette —, det er her nutidig Virkelighed: de tætliggende Kirker og Kapeller, samt Klostrene med deres mægtige Cyklus af Guds-tjenester. Det er som at være kommet i Lighed med Sct. Kjeld til »Brødrene ved Domkirken, der med den største Kærlighed var forenede til en Hjord og i from

Gudsfrygt tjente Herren, Kongernes Konge«. Ja, selv om jeg ikke nu har Lov at sige noget til samme Sct. Kjeld, fordi hans Tid ligger efter Skismaet (men Hellig Olav er før!) saa minder den tidligere Abbed her i Klosteret mig om Billedet af Sct. Kjeld: lille, lidt bred, aandelig Fader, udstraalende Fred. Den Arv, som er kommet ud over store Dele af Jorden: den ene, fuldstændige Kirkes, den har man som selv Embedsbærer set sørgeligt formindsket i Danmark; derfor fandt man at maatte søge at frembære den ægte Dragelse, som jeg veed ogsaa er der, herhen.

Som Klosteret rejser sig mellem Bakker og Dale, med takkede Mure, Kuppel og Taarn (en Hovedkirke — Katholikón — er endnu ikke bygget), er det den byzantinske Kultur, der er nærværende: overvældende, kræver lang Tids Indleven for overhovedet at fattes; det er intet mindre end den udelte Kirke. Løsningen paa Splittelsen er ikke i et Kompromis; man maa komme til at leve i »den Ene og Samme Aand«, og derfor maa de Orthodoxe ikke lukke sig inde og glemme deres Brødre i Vesten, som er naaet til et Stadium, hvor mange skriger om Hjælp. En Bro-Konstruktion, altsaa, kunde man maaske blive ved at være kommet fra det fjerne Nord og være blevet Orthodox i det byzantinske Syd-Østen.

Men tro ikke, at her er Middelalderen stille og roligt fortsat. Det, som vi her oplever, er vundet gennem Grækernes lidelsesfyldte Fasthængen ved den Orthodoxe Tro under Slaveriet af 4-500 Aars Tyrkerherredømme. Martyrerne, som vi ofte læser om, er ikke blot de gamle fra før Sct. Konstantin den Store, men ogsaa de mange nye fra den Tid. Og i Nutiden trues denne enestaaende Arv af en lignende Mentalitet, som er kun alt for velkendt i Danmark. Det nye Grækenland har foruden sin kristne Herkomst ogsaa en giftig Arv fra den franske Revolution, der nu giver sig Udtryk i en Tendens til praktisk Atheisme i Regeringspartiet og Fare for folkekirkelig

Stivnelse af Kirkehandlingerne, saa de bliver til blot og bar Folklore. Og de orthodox opdragne Grækere kan blive slappe i Koderne, naar de invaderes af »frigjorte« skandinaviske Kvinder... Men nogle af Turisterne opdager maaske, hvis de kan overvinde Sprogbarrieren (men Aanden er vigtigere), at bag Badestrande og Bouzouki findes ogsaa et andet Grækenland, et dybt og strengt disciplineret Trosliv.

Vejret: Særlig Vinteren er for en Nordbo et Under: I Julen 16 Grader og Sol; kort efter blomstrer Mandeltræerne; Landet er grønt (til Forskel fra om Sommeren), og i Haven kommer der allerede i Februar Paaskeliljer (det hedder de ikke her!). Men der kan godt komme kolde Dage, og særlig Nætter, og inde i Husene bruger man ikke saadan Opvarmning som nordpaa. Saa da gælder det at tage alle de Uldtrøjer, Sweaterne m.v. paa, som man synes, man kan være bekendt. Naar det regner, hen paa Vinteren, bliver den muldfattige Lerjord hurtigt Pløre; medens Sommeren er een lang Tørke. I Foraaret, ogsaa her den smukkeste Tid, skyder et Væld af Blomster op; Kornet modnes og høstes i Juni, hvorpaa alt grønt visner, undtagen Vin og Oliven, samt i Havenne, hvor man vander kunstigt. Efteraaret var en god Tid at gøre Besøg her, efter den første Regn som et lille Foraar. Sommervarmen vil de fleste danske finde lovlig meget af det gode; men naar De nærmer Dem Klosteret, da husk: Lange Benklæder eller Nederdel over Shortsene, inden De nærmer Dem selv Porthuset! Der maa Damerne blive; for vort Kloster er til Forskel fra de fleste et strengt Kloster, hvor som paa Athos Personer af det andet Køn ikke kommer inden for Muren. Men ved Porten er der ogsaa dejligt: Her kan man baade skrifte, tilbede og drikke græsk Kaffe.

Somme Tider faar vi et Chock: Engang i Sommer udbrød der Ildebrand i Skoven paa Bjerget — Pinjer er særlig letantændelige. I Vindretningen bredte Ilden sig over et frygteligt stort Omraa-

de. Den blev bekæmpet fra Luften — Brandbilerne kan naturligvis først arbejde, hvor der er Veje. Det varede helt fra Overmiddag til næste Morgen, inden Ilden kom under Kontrol; men trods overhængende Fare brændte dog ingen Huse. — Og forleden Morgen, da vi var i Kirken, kom der et Jordskælv — hele Huset rystede; men det holdt... denne Gang. Det var paa 4 1/2 paa Richterskalaen (ved 6-7 vælter Husene). »Den Almægtige vilde minde om, at Han er her», sagde en af Munkene. Og »hvad kan man gøre ved det?« som Grækerne ofte siger. De tager det vist med næsten samme Ro, som de allestedsnærværende Katte gør.

Men nu, naar man træder ind ad Porten, er man i en Gaardhave med stenindrammede Bede, Espalier af Vin, en lille Kirke midti, og rundt om Klosterets asymmetrisk liggende Fløje med Søjlegange med røde Murstensbuer, medens Murene er hvidkalkede med en rød Stribe over Vinduerne, og — naturligvis i Grækenland — er der mange Balkoner, med Rækværker. Flere Steder, indbygget i Fløjene, er der smaa Kirker. Gæstepateren fører Dem først til den, der foreløbig benyttes som Hovedkirke. I Forhallen, Narthex, kysser man Ikonerne, Kristus med Maria og Johannes Døber, eller hvis det er Søndag: Opstandelsesikonen, eller en særlig Fests dags egen Ikon; dernæst de Helgener, Kirken og dens Sidekirke er viede til, Sct. Athanasios af Athos og Sct. Stefan. Inde i Kirken kan man bøje sig for »Gudsmoder, alles Glæde«. Sikkert vil Gæstepateren ogsaa fremvise det smukke, nyindrettede Bibliotek, som er forøget ved tre Biskoppers Gaver, og maaske Ikonatelieret, hvor en vigtig Gren af Klosterets Arbejde foregaar: Ikonmaleriet, i den byzantinske Stil, som efter en Tid med vestlig Paavirkning har en Renaissance i Grækenland.

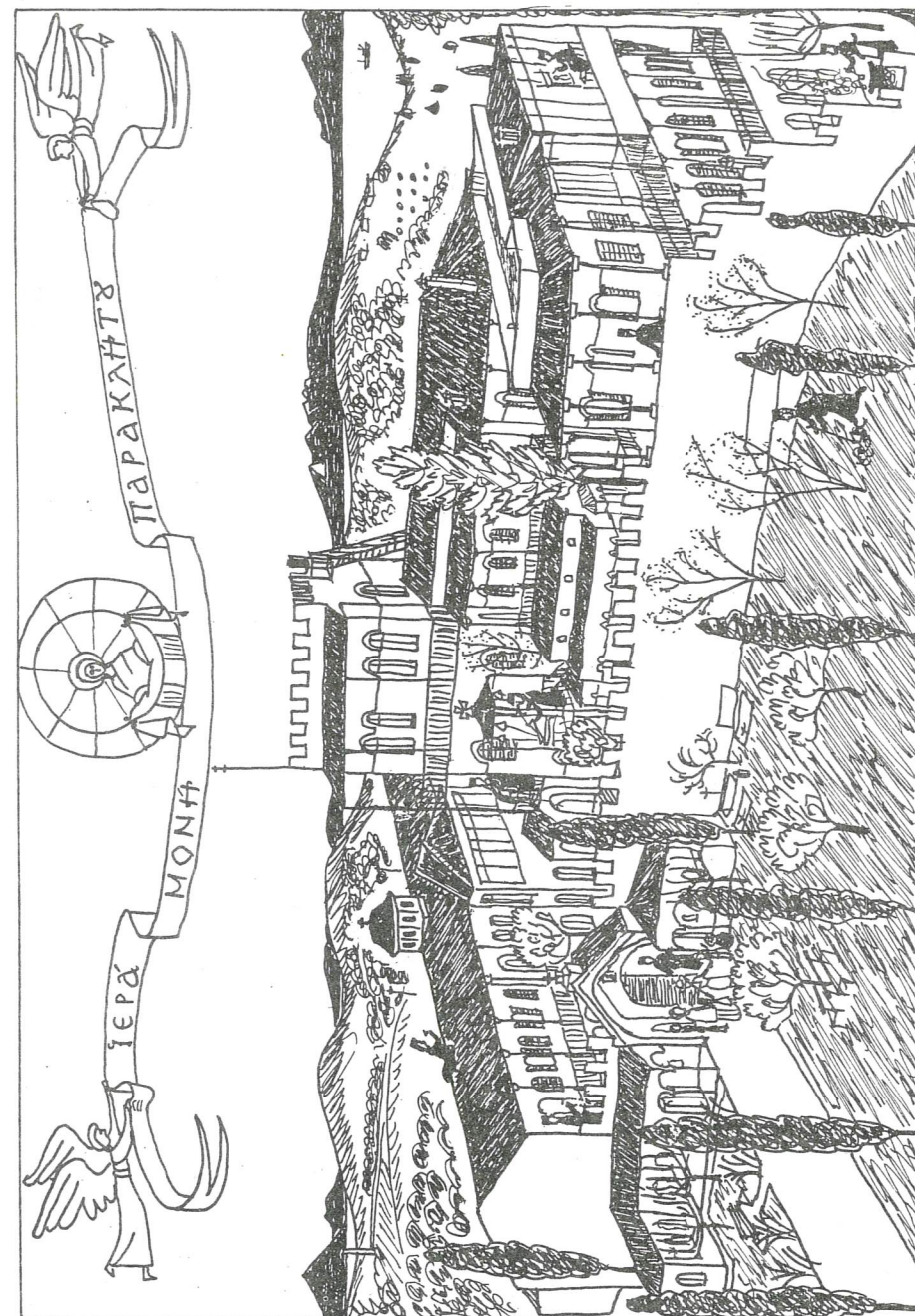
Vort Kloster har 22 faste Beboere: Munkene, tre Novicer samt mig. Munkenes Dragt er sort Kjole og Skoufos, den runde, oventil flade Hat, der altid bæres,

undtagen under de højtideligste Dele af Gudstjenesten. Da ser man, at Munkene foruden Skæg har langt Haar. De fleste af vore Munke er indviet i »det store Schema«, den højeste Munkegrad, og bærer som Tegn paa dette fortil paa Kroppen et sort Klæde med broderet rødt Kors og diverse Bogstaver. Dette skjules dog delvis af en Slags Jakke eller strikket Trøje, der i Kirken og Spisesalen udbyttes med »Rason«, en vid, lang Overklædning med Ærmer. Selv under haardt Arbejde (og Sommervarme!) bæres Dragten — da naturligvis en gammel og slidt.

Vort Kloster er ikke gammelt: de første Bygninger er fra 1963, og den højtidelige Indvielse skete i 1978, Aaret før Grundlæggeren, Fader Cheroubim, døde. Men han havde den monastiske Tradition fra »det hellige Bjerg«, Athos. Hans Grav findes nu midt i den anden Gaardhave.

Foruden de faste Beboere er her næsten altid Gæster. 5-10 unge opholder sig her en stor Del af deres Tid og deltager i Arbejdet og er naturligvis muligt kommende Novicer. Andre gør et kort Besøg i Forbindelse med Skriftemaal. I Weekenderne og paa Festerne kommer der flere Gæster for at deltage i Tjenesterne; de faar aldrig Lov at betale, men kan efter Evne bringe større eller mindre Gaver til Klosteret. Saaledes bringes der til Porten mange Offer-Brød (med Anmodning om Forbøn for bestemte Personer) og søde Kager og Desserter, som vi selv aldrig laver, men altid forsynes rigeligt med af det kirketro og kristuselskende Folk.

Særlig en af Fædrene er beskæftiget med Skriftemaal og Raadgivning i Portkapellet; men andre er virksomme i omgivende Sogne som Stiftsprædikanter. Klosteret har en vigtig Mission udadtil gennem sit Bogforlag: Udgaver for Folket af de aandelige Fædres Skrifter, f. Ex. Sct. Johannes Klimakus, eller Helgenlevneder, eller smaa opbyggelige Bøger skrevet af Fædrene her. Men man maa vide, at i egentligt Orthodox Mun-

Munken længst til venstre beder »Komposkini«, én reparerer Taget, én tager mod Gæster ved Porten, Abbeden beder Skriftebønnen over en, der knæler under hans Stola, Ekklesiasten ringer med Klokkerne, Havemanden hakker uden for Muren, i Ikonatelieret arbejder Ikonmaleren, og nede ved Køkkenet Kokken.

kevæsen findes der ikke »aktive Orden« som i Vesten; alle Klostre er principielt kontemplative, d.v.s. har Tilbedelsen og Bønnen som sit Hovedformaal. Klostrene er ikke samlede i Kongregationer, men er underlagt Stiftets Biskop. Et Kloster kan dog opnaa en anden Biskops Tilladelse til at have et mindre Hus (Metóchion) under sig i hans Stift; dér kan nogle af Munkene opholde sig, permanent eller i perioder. Mest er Relationer mellem Klostre ikke af jurisdiktionel Karakter, men Venskabsforbindelser og aandelig Vejledning.

Igoumenen, d.v.s. Abbeden, er baade Styre og hver enkelt aandelige Fader. Som Biskoppen i sit Stift er han i sit Kloster souverain — altsaa er det ikke Demokrati (hvad det fører til, ses i Folkekirken...), og fra Diktatur har det den væsentlige Forskel, at dette Styre vælger man selv at gaa ind under. Man maa ogsaa lige huske, hvilken Aand og Tradition det er, det hele udspringer af. Vigtigere fælles praktiske og aandelige Beslutninger træffes af et Raad af Munke, eller i de største Sager af hele Communitetet. Abbeden maa holde sig vidende om alt, hvad der foregaar, og tage sig af hver enkelt praktiske og aandelige Situation, samt — evt. ved Stedfortræder og Hjælpere — fordele alle Opgaver. Hans Velsignelse udbeder man sig til, hvilke særlige Ønsker man maatte have. Vor »Gérontas«, som han kaldes i daglig Tale (»den Gamle«), er født i Rusland af græske Forældre og har saaledes en videre Horizont end det rent græske. Han er ret høj, med buet Næse og et levende Blik og meget varierede Ansigtstudtryk. Saa vidt hans stærkt belagte Tid tillader, gaar han selv foran i de værste Arbejder. Vort Forhold til ham er paa een Gang stor Ærbødighed og familiær Fortrolighed. I Grækenland finder man det i det hele taget stadig naturligt at respektere de ældre.

Vore Munke er interessante ved menneskelig set at være vidt forskellige: I Alder fra i 20erne til i 80erne; nogle er Akademikere, andre uden Uddannelse,

og lige saa mange Temperamenter, som der er Personer. I Klosteret har man rig Lejlighed til at uddanne sig i hidtil ukendte Brancher; for her findes mange Arbejder: Med Gæsterne, Ikonmaleriet og Bogforlaget, som nævnt, og i Køkkenet, i Kirken, med at pleje gamle og syge. Da Klosteret er ungt, findes her til Stadighed mange og store Byggearbejder. Da kan der til Tider blive kaldt ud til fælles Arbejde, hvor de fleste deltager. Dette kan ogsaa gælde at tage til Skoven og hente Brænde, eller Høsten af Vin (i Oktober) og Oliven (i December), de Afrøder, som vi selv dyrker. Desuden har vi alle mulige Grøntsager i Haven; her ser man om Vinteren de hjemligt kendte Hvidkaal og Blomkaal, men om Sommeren foruden Tomater ogsaa Artiskokker, Auberginer, Peber og mange andre. Af Frugttræer er der flest Blommer, Abrikoser og Pærer (men ikke Æbler). For nylig har vi faaet 200 unge Høns. Naturligvis har bestemte Munke disse Omraader som deres Arbejdsopgaver; en anden bager Brødet i gammeldags stor Bageovn, der først varmes op med Brænde indeni. Et helt andet Arbejde har vi i Garagen, hvor Mekanikerne holder vore Biler (bl.a. til Bogforlaget) i Stand. Dér findes adskilligt Specialudstyr, f.Ex. er der Drejbænk til Fremstilling af Jernbolte og -skruer. Klostrene er hver for sig et helt Samfund, og de tilstræber faktisk at blive saa vidt muligt selvforsynende. Eget Vand har vi, men ikke egen Elektricitet. Munkene lærer efterhaanden paa Skift alle de forskellige Arbejder, saa vidt muligt. Klostrene er det kristne Alternativ til det verdslige Samfund. — Men selv under Arbejdet er det Bønnen, der er det egentlige, ofte udtrykt højt eller sagte med den stadigt gentagne Bøn: »Herre Jesu Kriste, Guds Søn, vær os naadig!« Eller den lange Digtning »Hilsenerne til Gudsmoder«, som de kan udenad. Dette betyder dog ikke, at der ikke ogsaa er Tid til en Kop Kaffe (græsk, selvfølgelig) og en hyggelig Snak. Man tager det her ikke saa strengt med Tavsheden,

som man skulde tro fra vestlige Klostre. I Nonneklostre siges det dog at være anderledes.

Det Sprog, man benytter i daglig Tale, er Nygræsk. Men her i Klosteret forstaas klassiske Udtryk, som man ikke kan vente, Folk udenfor kan forstaa. De særlig monastiske Udtryksformer viser sig ved, at »undskyld« og »hallo« (i Telefonen) hedder »velsign!« Banker man paa en Dør, siger man: »Paa vore hellige Fædres Bønner...«, og den indenfor svarer: »Amen!« Hvis man, f.Ex., taber noget paa Gulvet med stort Rabalder, siger man ikke: »Saa for...«, men: »Velsign!« Og den anden svarer: »Gud forlade dig!« Over for ældre og fremmede er her ikke noget med det Dutteri, man har indført i Danmark. Især Abbeden og Præsterne bøjer man sig til Jorden for (de velsigner imedens) og kysser Haanden. Hvis en er ved at miste Modet, siger man: »Udholdenhed!«

Klokken ringer Kl. 2.30 om Natten: 3 plus 3 plus 7 Slag, gentaget 5 Gange, og 3 Slag til sidst. Saa er det Tid til i Cellen at varme op til Gudstjenesten ved at bede Komposkoini. Det er ikke nogen Kæde til at gogge med, men en Knudekrans, der hjælper til at have nævnte »Jesusbøn« saa at sige paa Fingrene. Dette er igen blot en Methode til at opnaa Hjertets uafsladelige Bøn. Forud for selve Gudstjenesten gaar Kirketjeneren rundt og banker i tre Omgange med en Køl paa et aflangt Stykke Træ, populært kaldet »Tálando«. Naar han tredie Gang afslutter med tre Enkeltslag, er det Øjeblik inde, da Tjenesten starter. Da er Klokken 3.30 (Tidsplanen varierer noget med Aarstiderne).

Det begynder i Narthex med Midnatsbønnen (uden Parallel i vestlige Tidebønner). En Halvtimes Tid efter, varslet ved Tálando og »Símandron«, det tilsvarende Metalinstrument, begynder den egentlige Morgentjeneste (= Matutin) inde i selve Kirken. Først kommer »det kongelige Officium«, saa seks faste Psalmer, saa en lang Læsning af Psalmer (Kathismerne: Blokke af Psalmer). Her-

efter indskydes paa Søndage Ps. 119, paa Fester Polyéleos, Ps. 135-6 m.m., samt Morgenevangeliet (Dette er Oldkirkens oprindelige Midnatstjeneste — disse ældste, centrale Dele skelnes paa Festdagene ved, at da tændes Lysekronerne). Efter Ps. 51 gaar det over i Canones, en lang, hver Dag varierende Digtning over de 9 bibelske Lovsange, sluttende med Magnificat plus Benedictus, hvorunder der tiltryges. Saa er man fremme ved Laudes, Ps. 148-150, den centrale Morgensang, fortsat af »den store Doxologi« (= Gloria, med Tilføjelser). Efter de her til hørende Bønner fortsættes strax med Prim, og naar der ikke er Liturgi (= Messe), sluttet med Dagens Epistel og Evangelium. Da er Klokken gerne lidt i 6 (Søndag ca. 7). Lordag, Søndag og (oftest) Tirsdag fortsætter vi med Liturgien.

Paa disse Dage er der tilberedt fælles Morgenmad; ellers findes en saadan for Gæsterne, og Husets egne Beboere kan selv tage Morgenmad, hvis de ønsker det. Maaske vil man derpaa hvile lidt, inden Arbejdet begynder. Middagen spises hos os midt paa Dagen; i de store Klostre paa det hellige Bjerg tillaves den under Tjenesten, saa man kan spise allerede kort Tid efter. Som det ses, er Tiderne jo en Del anderledes end i »Verden« udenfor. Efter Middagen — ikke mindst om Sommeren — har man Siesta, og for Eftermiddagen er Idealet, at den skal være fri til Læsning og Bøn, evt. til at gaa en Tur. I vort Kloster er der dog saa mange paatrængende Arbejdsopgaver, at disse ofte maa besørge. Noget Arbejdsløshedspøblem er saaledes ganske ukendt. Kl. 5.30 har vi Vesper (om Sommeren rykket frem til 3.30, for hellere at arbejde, naar det kolner lidt), Kl. 6.30 Aftensmad, og kort derefter Completorium. Dette bedes om Sommeren ikke sjældent ude, maaske medens man bælger Ærter.

Men paa de store Festdage er det anderledes. Da begynder Vaagenatten (»Agrypnía«) Kl. 9 Aften. Efter det sædvanlige, læste Completorium i Narthex

starter den store Vesper. Efter de faste Aftenpsalmer (141, 142, 130 og 117, med Troparier — Antifoner — til Dagen) og »Du muntre Lys» følger Læsninger, og Tjenesten udvides med en Procession (Liti) med Dagens Ikon ud i det fri (eller til Forhallen), hvor der synges og bedes. Derpaa tilbage til Kirken, og Vespere ns afsluttende »Apósticha» følges af Velsignelse af 5 Brød, Korn, Vin og Olie (dette kommes senere i Maden). Nu vil Klokken nærmee sig Midnat, og efter en Levnedslæsning eller Fædreprædiken begynder Morgentjenesten med de seks Psalmer. Denne strækker sig ud over Natten, alene Sangen af Polyeleos tager en Times Tid, og fuldføres med Liturgien, hvor Diakon antagelig assisterer Præsten. Vigiliens samlede Længde kan variere fra 7 til 9 1/2 Time. Saadanne Nætter lever Munken virkelig op. Den byzantinske Sang med dens lange Melismer (mon ikke Sangen i Aanden!) udvider sig endog til Partier af »Krátima», Indskud uden Text, sunget paa Lydstavelser. Her »aflægger vi alle Livets Bekymringer for at modtage Altets Konge».

Man spørges, om ikke man savner de danske Salmer — selvfølgelig gør man det, særlig i de karakteristiske Aarstider omkring Jul og Paaske; men her opdager man Forlæggene for nogle af Grundtvigs Pinsesalmer! Der er saa uendelige Rigdomme i de Orthodoxe Kirkesange, at hele Dogmet, hele Theologien, kan læres deraf; i dem lever Kirken — Prædikener hører vi her i Klosteret ikke; i Sognene, naturligvis. Disse Sange vil blive en lige saa kære, efterhaanden som man lærer dem at kende. Stilarten er man forberedt til, i samme Grad som man kender Tidebonnernes Antifoner. Og til Musikken gennem den gregorianske Sang. Den byzantinske har dog Skalaer og Kvarttoner, som er ukendte i Vesten. Sangen er enstemmig, men Undertoner tilføjer de ofte i Baggrunden, summende som Bier. Instrumenter findes aldrig i Kirkerne — det skal være Menne skets Røst og ikke et Maskineri, der lovspriser Gud! (I Belgien har jeg hørt man-

ge Grammofoner). For Resten bruges ogsaa kun levende Lys i Kirken (Voxlys og Olielamper); saa ved Nattetjenesterne ligger det meste i Mørke. En anden Egenart maa man vænne sig til: At hele Menigheden overordentlig sjældent synger sammen (Fadervor siges i Liturgien i Kor). Sangen besørges af Sangere ved de to Kor paa hver sin Side af Ikonostasen, paa Hverdage kun af en enkelt paa hver side. Men forskellige Personer afløser hinanden, saaledes at man fra det ene Troparion til det andet hører vekslede Stemmer. De Gæster, som har Evne dertil, opfordres i Tjenestens Løb af »Typikáris» (Ritual-Mesteren) til at gå frem og synge. Ligeledes udtager han Oplæsere — Psalmerne læses, og læses ikke antifonarisk som i Vesten, men af en enkelt Person. Der har man en forskellig Opfattelse af Maaden for Gudstjenestedeltagelse; Grækerne finder, man bedre kan bede, naar man ikke er optaget af at læse eller synge. Dette kræver stor Opøvelse af Koncentrationsevnen; men Variation er der i Tjenesten. Vi har Stole med Klapsæder langs Væggene; under visse Dele af Tjenesten bør man absolut staa, men ellers kan én gøre det ene og en anden det andet, som man vil. Man er heller ikke saa bundet til en bestemt Plads, men kan skifte som Fuglene. Man korser sig, saa ofte man har Lyst, især ved Nævnelse af Kristus, Maria og Dagens Helgen. Nogle af os kan eventuelt have nødvendige Arbejder (eller Hvil!) at gøre under Dele af Tjenesten.

Maden er naturligvis ikke dansk Smørrebrød og Kolde Snapse. Til Morgenmad kan man spise Oliven i Stedet for Smør til Brødet. Vi får mange Grøntsager og Aarstidens Frugter. Kød faar vi aldrig, undtagen hvis Alder eller Sygdom kræver det. Men mange, i Danmark delvis ukendte Fisk. Maaske store, med fint tørt, hvidt Kød. Vand er altid paa Bordet, og Brød eller »Paximádi» (der har været to Gange i Ovnen). Brødet holder Grækeren i venstre Haand og spiser af det til næsten al Slags Mad. Fastereglerne har mange Grader fra den

højeste Fest til den strengeste Faste: Det, der først forsvinder, er Mælk, Æg og Ost; dernæst Fisk; sidst Olie og Vin. Saa er der tilbage: Grøntsager, Frugt, Nødder og »Tachíni», malede Sesamkorn, der bruges til Jævning. En typisk Fastemiddag (Aftenen før Altergang) er »Tachínosoupa», Suppe af nævnte, med Ris eller lidt Grøntsager, samt »Chalvás», fast, sød Substans af nævnte Materiale med Nødder, samt Nødder. En typisk Festmiddag kan være Fiskesuppe, en af de fine Fisk (tillavet med Krydderier og Sauce), Salat af Tidens Grøntsager, Vin (hvid, eget Produkt), en lille sød Kage (de bedste har gerne tyrkiske Navne) og evt. et Æble.

Her er ingen Tobaksqualm, her er Fred fra det hektiske Turist- og Bymilieu, fra de elektriske Støjmedier og nogenlunde fra Biler (men Hunde høres). Her er ogsaa Fred fra de indbyrdes Stridigheder, som Orthodoxe i Adspredelsen desværre i Modstrid med deres Tro alt for ofte gør sig bemærkede ved. Her beforder Milieuet til at »forekomme hverandre i at vise Ærbødighed». Men saa opstaar der en indre Kamp: I den stille Celle kommer forrykte Tanker i ens Hoved. Djævelen ser: »Aha, dér er Grobund til at kunne laves Rod i!» Munkens Kamp med onde Aander foregaar normalt inde i hans eget Hoved. Det gælder at lære de djævelske Tricks at kende for at kunne standse dem i Tide, saavel som hvordan Gud arbejder — det ene bringer Forvirring, det andet Fred. Altsaa, det er Evnen til at skelne, man maa lære... Og hvis én nogen Sinde skal kunne være aandelig Vejleder for andre, maa han først selv være gaaet Vejen. — Vi, der kom fra et theologisk Fakultet, hvor meget kendte vi til *det*? Og hvor meget af *det* forventedes der heller ved kirkelige Handlinger? Og derfor elskedes Kirken af baade gejstlig og læg kun lidt! — At erkende, hvem man egentlig selv er, kan tage mange Aar. Nu er det jo blevet moderne — man har gjort en Opdagelse efter Materialismen — at dykke i de psykologiske Dybder; men med hvil-

ken Vejleder? (bare det ikke gaar galt!) Klosterets Methode er de hellige Fædres, nedarvet i Praxis, de, som — oplyst af den Hellig' Aand — er blevet Bolig for Den hellige Treenighed. Altsaa det fortsatte Kristusfællesskab. Kriteriet er ikke: »Jeg mener nu, det maa forholde sig saadan og saadan», men hvad de hellige Fædre har levet, ikke bare i Viden (naturligvis ogsaa det), men i det, at de fra Apostlenes Dage indtil denne Dag har haft Gudsfællesskabet som levende Virkelighed dybt inde i Sjælen. Hos nogle har dette givet sig ekstraordinære Udtryk (Søjlehelgener og »Taaber for Kristus»), som ikke kan bedømmes med almindelig Logik. Den Slags ligger over, hvad de fleste er naaet til; men Klostrene *er* der til at minde hele Kirken om et Maal for Kristenlivet, som aldrig maa glemmes: »Vi skal komme til ham og tage Bolig hos ham», »Se, Guds Rige er inden i Eder», Guddommeliggørelsen (II. Pet. 1,4).

Ved Middagen læses der gerne op af Helgenernes Levned. — Det misforstod protestantiske Missionærer i forrige Aarhundrede og kritiserede, at der læstes mere af Legenderne end af Skriften ... Vægten af »Skriften alene» er tung! — Saadan hører vi meget ofte om Martyrerne, deres Mod i Bekendelsen og frygtelige Pinsler. Hvis det moderne Udtryk »acceptere Døden» betyder at regne denne for den endelige Realitet, saa er det lige det modsatte af Martyrernes Tro, der regner Kristus for Opstandelsen og Livet. Saadan bliver Martyrernes Haab Forbillede for de kristnes Død. Og som et Berøringspunkt med deres Glans hos Gud har Helgenerne efterladt deres Reliquier. Dem ærer vi derfor, naar de under Laudes bliver udstillet foran Ikonostasen, og kysser dem. For Resten bliver Skeletterne af vore Hensovede efter faa Aars Forløb taget op af Graven for at gemmes i en særlig Krypt, der skal bygges. Munkenes Grave er murede Fordybninger i Jorden, hvor de lægges uden Kiste og uden Jord over, blot dækket af en Marmorplade foroven.

Munkelivet er strengt, ligesom Ægte-skabet ... men saadan opfatter de indvie-de det ikke! (den Byrde, der er let). Begge Dele er kristne Superlativer, som ikke i egentlig forstand findes, hvor Troen og det sacramentale Liv svinder bort. Munken overgiver sin egen, af Syndefal-det prægede Vilje til Gud, under en Abbeds Vejledning, og faar den tilbage i lutret Stand.

Der forekommer Mærkeligheder i Klostertilværelsen. F.Ex. kan man faa Ordre om at gøre noget, der sagligt set er meningsløst. Det paabydes af aandelige Grunde, for at prøve ens Reaktion eller for at hjælpe en videre, til Ydmyghed... Abbeden siger, jeg skal huske at skrive: Somme Tider faar en Munk en Straf — af Grunde, vi andre naturligvis ikke veed. Han kan blive sat til at knæle med sin Komposkoini midt i Spisesalen

foran Gudsmoderbilledet paa Abbedens Bord under hele Maaltidet. Saa er der formodentlig Anledning til at bede noget ...

Begyndt fra »Kærminder» og »Bøgebrinke», er det blevet en Rejse, hvis Maal ligger ud over det skabte, en mystisk Dragelse. Den egentlige Hjemlængsel er efter »at skue Herrens Livsalighed og grunde i Hans Tempel».

Da vort Kloster er indviet til Talsmanden, den Hellig' Aand, saa lad mig slutte med Pinsens Apolytikion: »Lovet være Du, Kriste vor Gud, Som har gjort Fiskerne alviise og sendt dem den Hellig' Aand og ved dem fanget al Verden i Garn. Du Menneskekærlige, Ære være Dig!»

(Ole Frederik =) Olav Fotios Stjernfelt,
Ierá Moni Paraklitou, Oropòs.

OLDKIRKENS ØKUMENISKE KIRKEMØDER, 1. Omkring det 1. økumeniske koncilium i Nikæa i 325

EN væsentlig forudsætning for at forstå den gamle kirkes konciler, som jo primært var *bispemøder*, er den, at til biskoppernes vigtigste funktioner dengang hørte at forkynde og belære deres menighed. Gennem biskoppens prædiken og undervisning skulle de kristne ikke blot vokse i fromhed og hellighed, men også bevares i den ægte apostolske overlevering.

Man var tidligt blevet klar over, at ikke alt, hvad der gav sig ud for kristendom, var den rene vare. »Thi mange forføgere er udgået i verden, som ikke bekender Jesus som Kristus kommet i kød», hedder det i 2. Johs. 7. Derfor måtte *biskoppen* være *menighedens lærer*! Alene gennem den forpligtende belæring, de kristne modtog fra ham som den aktuelle repræsentant for og indehaver af den himmelske nøglemagt, kunne de blive bevaret i den sande kristne tro. Dette betød ganske vist ikke, at den en-

kelte biskop i kraft af en særlig »embeds-charisma» var ufejlbar. Også han kunne falde i synd eller rives med af kætterske behændige og overbevisende tale, der udjævnede de forargelige og for tanken så uforenelige modsætninger i den kristne tro.

Men den enkelte biskop stod ikke alene. Kollegialiteten spillede en overordentlig rolle i Oldkirken. Man skrev til hinanden, man rådførte sig med hinanden. Og ud af mere lokale kirkelige møder voksede da det økumeniske koncilium, d.v.s. den hele den katholske kirke repræsenterende kirkeforsamling. Her samledes ikke blot stor åndelig erfaring og theologisk visdom. Nej, her var *Kristus* selv til stede i sit Ord som *kirkens egentlige lærermester*. Derfor ser man ofte på gamle billeder en tronstol midt i koncilsforsamlingen til tegn på, at vejen til sandheden går gennem oprigtig lytten til Herrens Ord. Det er kirkens grund-

vold og absolut forpligtende autoritet. Og når de forsamlede biskopper frimodigt stolede på at kunne trænge frem til Skriftens rette mening, den sande kristne bekendelse, skyldtes det deres forvisning om Gud Helligånds vejledning til sandheden. Et kirkemøde var ikke blot diskussion eller skriftstudium, men også påkaldelse og bøn, ja, fremfor alt det! Hvor så megen hellighed var samlet, måtte *Gud Helligånd* skænke klarhed over, hvad der var den rette tro. Koncilsafgørelserne var derfor — ligesom vi kender det fra Ap.G. 15,28 — tillige Helligåndens beslutninger.

Når kejser *Konstantin den Store* kort efter at være blevet enehersker over det vældige romerrige indkaldte til kirkemøde i Nikæa, skyldtes det dog ikke i første række ønsket om at nå til klarhed over troens hemmeligheder. Han ønskede fred i sit nyvundne imperium. Her havde han under indtryk af de kristnes uovervindelige i den grusomste og mest systematiske af alle kristenforfølgelser påberåbt sig at have sejret ved den kristne Guds hjælp, og så skulle der udbyrde en kirkestrid, der også truede rigets enhed. »Giv mig mine fredelige dage og nætter igen», skrev den fortørnede kejser til stridens ophavsmænd, presbyteren Arios i Baukalis, en forstad til Aleksandria, og til hans biskop Aleksander.

På få år havde striden nemlig udviklet sig fra at være en strid inden for de alexandrinske menigheder til at omfatte hele Østens katholske kirke. Sagen var den, at *Arios* med sin formulering af Kristusdogmet kom det dannede heden-skab imøde og samtidig vandt talrige repræsentanter for den nye og populære asketiske bevægelse for sig. Udfra Arios' af en yderliggående Origenisme prægede synspunkter kunne den Guds Søn, der ved inkarnationen var blevet menneske, ikke være eet med Faderen, ikke være »af samme natur som Gud selv». Han var heller ikke blot en skabning som os. Snarest var han et mellemvæsen, — først og øverst blandt det skabte, en lavere form for guddom, udgået fra Faderen.

En sådan Kristus — en parallel til de halvguder, heroer og dæmoner, de var fortrolige med — lettede overgangen til kristendommen for hedningerne og blev ligesom rimeligere at hæve sig op til i efterfølgelse for de kristne, der stræbte efter fuldkommenhed. Selv hvervede Arios med iver for sin »arianske» Kristusforståelse, og skønt exkommuniceret af sin biskop blev han og *Arianismen* modtaget med tilslutning af ledende kirke-mænd i Syrien og Lilleasien, bl.a. hans studenterkammerat, hofbiskoppen Eusebios af Nikomedia.

Men gjorde denne Arianisme ikke selve Kristi frelsergerning usikker? Hvordan kunne en, der ikke selv fuldt ud var Gud, føre os mennesker fra syndens og dødens verden til fællesskab med den evige, usynlige Gud, og en sådan »guddommeliggørelse» (theopoiesis) måtte dog være frelsens endelige mål, jvf. 2. Peter 1,4. Som nævnt truede kirkesplittelsen rigets nyvundne enhed, og Konstantin lod derfor 318 biskopper samle i *Nikæa* år 325. Det skal have været et betagende syn at se blindede og lemlæstede ofre for den nyligt overståede forfølgelse blive hædret af kejseren. Kirkemødet førte først til enhed, da kejseren og vel også den kirkelige majoritet — Vesten og Ægypten — fik indsat ordet »homousios» (af samme natur) i en allerede eksisterende rettroende bekendelse. Dette var ingenlunde et vidnesbyrd om sabellianske sympatier, men det nødvendige modtræk mod Arios' betoning af den kvalitative forskel mellem Faderen og Sønnen! Også andre bestemmelser blev tilføjet for at umuliggøre Arios' lære.

Af *De 318 fædres konciliums øvrige bestemmelser* skal nævnes den, at hvem der er blevet fordømt af sin biskop, ikke skal kunne frikendes af andre biskopper, ligesom det for at blive biskop nu krævedes, at ens egen metropolitanskop (eller patriark) gav sit samtykke til valget. Dermed øgedes biskoppernes afhængighed af patriarken over den kirkeprovins, som deres bispesæde lå i. Desuden bekræftedes denne afhængighed af,

at det fra nu af var forbudt at skifte bispesæde; en biskop blev betragtet som *uopløseligt* viet til sit sæde! Og en biskop skulle indvies af alle kirkeprovinssens biskopper, — i hvert fald af *tre* og da med de øvrige skriftlige samtykke.

Endvidere blev den quartadecimanske påskeberegning endelig forbudt. Nævnes skal også den nænsomme holdning til Novatianerne, som var trofaste Nikæner, og bekræftelsen af især den romerske den alexandrinske og den antiokenske biskops forrang samt den noget ugenems-kuelige kanon om Jerusalems biskops særstilling.

Det store kirkemøde i Nikæa, det 1. økumeniske koncilium, betød *ikke* afslutningen på den arianske strid. Mange rettroende biskopper i Østen var betænkelige ved den »nye» nikænske terminologi (homousios), og sammen med en række ulykkelige kirkepolitiske om-

stændigheder bidrog dette til, at der måtte strides — nu og da ret så forbitret — i et halvt århundrede, inden Den nikænske bekendelse — udvidet først og fremmest med et afsnit, der betonede Helligåndens jævnyrdighed med Faderen og Sønnen! — endelig opnåede universel anerkendelse af de kristne kirker indenfor og udenfor romerriget. Det skete på det 2. økumeniske koncil, i Konstantinopel år 381. Derom skal berettes i næste nr. af Re-formatio.

Helge Haystrup

P.S. En væsentlig kilde til viden om Oldkirkens økumeniske kirkemøder er det af Henry R. Percival udgivne bind i serien »The Nicene and Post-Nicene Fathers», 2. series, vol. 1: »The Seven Ecumenical Councils». Eerdmans 1979².

KOLD ELLER VARM HØJKIRKELIGHED

NÅR man er blevet bedt om at behandle dette emne i en kort artikel, er det nødvendigt at begynde med en bekendelse — nemlig den, at *alle* kristne kender til, at deres tro undertiden kan synes *kold*. Derfor må vi igen og igen bede Gud Helligånd om at tænde og øge troens ild i vore hjerter og give den ny varme. Altid må vi bede med en Grundtvig-salmes ord: »Gør vor kolde kundskab varm!» (DS 263,4).

Den kolde højkirkelighed kan vel være den, der »sidder inde med al kundskab» (1.Kor. 13,2) — den, der kan hele den højkirkelige »dogmatik» og med den bedømme alle andre skikkelser, som kristentroen kan have på denne jord? Eller den, der med den rettroendes sikkerhed ikke skikker sig lige med den »verden» (Rom. 12,2), som Folkekirken er ved at blive, men blot ser ned på den med et overbærende smil? Smerten over dens forfald føles ikke mere, den kom-

mer en ikke mere ved. Ofte er der vist her forlængst sket en konversion i hjertet, en også for en præst ret omsorgsfri konversion, da denne Folkekirke i hvert fald stadig giver ham levebrødet! Man »har andetsteds hjemme», som en dansk digter udtrykker det — gerne i Rom. Til gengæld overholder man sandsynligvis hele det højkirkelige »program», går måske til skrifte mere, end en moderne romersk katolik gør det. Man beder sine tidebønner komplet og korrekt, så man undertiden kan blive til en plage for sine medkristne dermed. Som da en højkirkelig broder ikke kunne nøjes med et kirkestævnes messer og tidebønner, men absolut også skulle bede en lang matutin forinden og dermed genere en medlo-gerendes tiltrængte søvn...

Når man er blevet pensioneret og har lejlighed til at gå i kirke forskellige steder, udsættes man let for den kolde højkirkeligheds fristelse: at sidde og betrag-

te den tjenestegørende præsts udførelse af messen med kolde, kritiske øjne; hver forkert detalje og misforstået gestus bemærkes af ens skarpe blik. Med rette kan vi fryde os over det, når vi oplever Herrens nadver i den meningsfyldte liturgiske ramme, som kirken har overleveret os, og som vi måske har fået tilbage efter århundreders forfald. Men vi skal altid bede os fri for trist pedanteri og kold perfektionisme; liturgi er ingen »maskine»! Eventuelle »fejl» og anden mangelfuldhed skal blot minde os om, at vi endnu er her på jorden og ikke i Himmelen. Vi må aldrig glemme, at selve sagen dog er, »at evangeliet læres rent, og sakramenterne forvaltes ret» (Augustana artikel 7).

At messen fejres — at Herren er til stede med sit offer for verdens synder, os til glæde og trøst, er virkelig det største, der sker i en menighed, ja den vigtigste begivenhed, der overhovedet sker i et sogn. Præster kan komme ud for at skulle leve i så åndeligt døde egne, at det kan være deres eneste trøst, at der dog fejres en messe hver uge, hvor en ganske lille del af Guds folk på jorden ofrer deres liv til Kristus og modtager ham i sakramentet. Den katolske missionær Charles Foucauld måtte i årevis »nøjes» med en endnu mere ensom messe i det muhammedanske Nordafrika i begyndelsen af dette århundrede. Den danske evangeliske muhammedanermisionær måtte ofte fejre den samme ensomme nadver i nærheden af Damaskus omtrent på samme tidspunkt. Noget lignende — og dog noget helt anderledes — kan man møde hos »den kolde højkirkelighed»: man fejrer »blot» messen og ser ned på alle de anstrengelser, som andre kristne gør sig med evangelisering i et ukirke-ligt milieu. Undertiden kan højkirkelige og folkekirkelige enes om overlegen ringeagt for enhver form for kristelig »aktivisme».

★

Varm højkirkelighed, ja det skulle *al* højkirkelighed være! Præget af glæde over at have fået øjne og hjerte åbnet

for kirkens fylde, Kristi fylde, troens fylde, for den hele, den ret forstået »katolske» tro — da det ord netop har med »helheden» at gøre. I dette lys fornemmes mange former for kristendom snæver, sektærisk, beskåret. I modsætning til megen »kun-kristendom» siger den *varme* højkirkelighed med en titel hos Bo Giertz: Liturgi og vækkelse. I visse former for pietisme tales der undertiden temmelig meget om Himmelen, så man synes at glemme jorden, hvorimod megen modernistisk kristendom forekommer rent dennesidig. Men i messens sanctus skal vi synge med varme i vore hjerter, at ikke blot Himmelen, men *også* jorden er fuld af Guds herlighed. Kristus har nemlig været her og har øvet den forligelsens tjeneste, der er en virkelighed for os allerede her nede. Eller igen med en Grundtvig-salme: »Mit land, siger Herren, er Himmel og jord, / hvor kærlighed bor» (DS 279,1).

Den varme højkirkelighed er ret forstået runnelig. Den glæder sig, hver gang der lyder en ret forkyndelse, selv om formen ikke netop er vores. Al kristen mission og indsats for mennesker

Sluttes side 25:

LÆST

MARIA — Jesu Mor af Mutter Basilea Schlink, Forlaget Scandinavia. 127 sider. Pris kr. 48,00.

■

For en del år siden læste jeg førsteudgaven af denne bog og med stort udbytte. Desværre har jeg lånt mit eksemplar af bogen ud og aldrig fået det igen, derfor blev jeg glad, da jeg fik bogen til anmeldelse. Jeg brugte den i år som læsning på Langfredag og igen med stort udbytte. Så hermed være bogen anbefalet, også som en gave til andre.

Knud Christensen

TIL KALENDEREN

Kirkedage i Uppsala fra den 28. til den 31. august 1986.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af
Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst *Knud Christensen*,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 02-31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*,
Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*,
Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk.
Pastor *Poul Ulsdal*,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Cand. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*,
Bispehavevej 115, 2.tv., 8210 Århus V.

Ekspedition:

Bladet koster 60 kr. årligt i abonnement, — for
studerende 40 kr. årligt. Beløbet indbetales til
kassereren for Fællesskabet KIRKELIG FOR-
NYELSE, organist *Axel Madsen*,
Carit Etlarsvej 5, 1.th., 1814 Frederiksberg C.
Telefon 01-22 67 67 — Postgiro 2 08 81 42.

INDHOLDSFORTEGNELSE NR. 3 — JUNI 1986 — 29. ÅRGANG

<i>Edmund Jensen</i> : Om at fatte et nyt sind. Omvendelse.	21
<i>Poul Exner</i> : Beretning — generalkapitel 1986	23
<i>O. F. Stjernfelt</i> : Dagliglivet i et græsk kloster	28
<i>Helge Haysstrup</i> : Oldkirkens økumeniske kirkemøder, 1	36
<i>Poul Ulsdal</i> : Kold eller varm højirkelighed	38
<i>Knud Christensen</i> : Læst: Maria — Jesu Mor af Mutter Basilea Schlink	39

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst *Olav Fog*,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Telefon 05-34 50 61.

Bestyrelse iøvrigt:

Søster *Karen Bagge*,
Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Poul Exner*,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Sygeplejerske *Anna Hansen*,
Solvangsvej 26, 8400 Ebeltøft.
Organist *Axel Madsen*, kasserer,
Carit Etlarsvej 5, 1.th., 1814 Frederiksberg C.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fællesska-
bet. Dette beløb omfatter også abonnement på
Re-formatio. Ægtepar 190 kr. Studerende og
pensionister betaler 80 kr. for enkelt medlems-
skab. Pensionistægtepar 95 kr.

